

L'Ateneu com a símptoma

«L'Ateneu representa, en petit, el que passa massa en política: no entendre què és una institució i com es governa una comunitat democràtica»

Hi ha mala maror a l'Ateneu Barcelonès. La notícia de l'acomiadament disciplinari del director de la Biblioteca ha generat polseguera i ha tingut un ampli ressò. S'ha reclamat a la presidenta, Isona Passola -elegida sense oposició fa un any i mig-, que doni explicacions. De moment, la màxima responsable de l'entitat s'ha limitat a fer algunes declaracions que, sense entrar en el fons del tema -les causes de l'acomiadament-, han apel·lat a la necessitat d'anar cap a "l'Ateneu del segle XXI".

Pels qui no coneixen la casa, l'Ateneu Barcelonès és una de les entitats històricament representatives del que sovint anomenem societat civil catalana. Va ser casa mare del catalanisme polític i cultural des d'inicis del segle XX. Per allí han passat figures emblemàtiques, de Joan Maragall a Prat de la Riba, de Domènech i Montaner a Pompeu Fabra, de Francesc Pujols a Josep Maria de Sagarra. La biblioteca no és una més: és una de les majors privades de Catalunya i de l'estat. L'Escola d'Esriptura és una referència obligada en el món de la creació i el programa d'activitats, per bé que en competència ferotge amb les moltes que genera la ciutat. L'Ateneu representa més que l'entitat en ella mateixa. El que allí passi interessa.

L'actual junta directiva està formada per figures rellevants, començant per la seva presidenta, la primera dona a exercir-ne la presidència. Això i el fet que la gran majoria de vocals fossin persones desvinculades de debats anteriors a la casa va fer que la junta fos rebuda amb bons ulls. Des d'aleshores, però, s'han succeït els episodis de trencadissa. Pocs mesos després de la seva entrada, va renunciar el vicepresident econòmic, Genís Roca, i encara se'n desconeixen els motius.

El gerent va ser acomiadat de manera brusca i l'Ateneu va haver d'assumir un cost per evitar un judici que es presentava de mal borràs per la casa. Aleshores, com ara amb el bibliotecari, la decisió es va fer sense tenir en compte ni informar amb detall la junta i ja han dimitit dos membres de la directiva. Sense entrar en el fons, les formes són rellevants. No es pot jugar amb la imatge i la trajectòria professional de les persones.

He intervingut en molts debats interns de l'Ateneu, una casa que forma part de la meua biografia i que estimo. He conegut molts presidents, alguns d'ells figures tan interessants com Heribert Barrera o Oriol Bohigas. He format part de tres juntes directives. Unes juntes que han tingut encerts i que també s'han equivocat. He estat part implicada en moltes batalles i no puc pontificar. Però una cosa sí que he après. I és que una societat catalana més robusta exigeix consolidar les institucions i aprendre a governar en una societat democràtica.

Hi ha una cosa que no ha d'oblidar qui presideix una entitat i és entendre què vol dir precisament una institució. El que ha passat a l'Ateneu és, en petit, el que hem vist en massa àmbits de la vida social i política, que és la dificultat per entendre què és una institució i com es governa una comunitat democràtica. Que per carismàtic que pugui ser un president o presidenta, hi ha normes, organismes col·legiats i tradicions que formen part de la cultura de la casa i no poden ser defugits. Governar una associació no és només manar. Per això és tan difícil liderar en un entorn democràtic. Durant anys, una part del nostre teixit associatiu ha estat regit per trets autoritaris, sempre en detriment del bon govern. Per això, si volem construir un país nou, és tan important fer un esforç seriós per millorar la pràctica de governar. No és fàcil, però ens hi va el país.